

Katarzyna Lichtańska

Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie

Streszczenie pracy doktorskiej, pt.

„Program Zabaw Neurostymulacyjnych we wspomaganie rozwoju dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w wieku przedszkolnym”

praca przygotowana pod opieką naukową: prof. dr hab. inż. Jolanty Zielińskiej
promotor pomocniczy: dr hab. Tamara Cierpiałowska prof. ucz.

Słowa kluczowe: zaburzenia ze spektrum autyzmu, zabawa, wspomaganie rozwoju, rodzic dziecka z ASD, odwrócona klasa (flipped learning)

W prezentowanej dysertacji rozważaniami teoretycznymi i empirycznymi objęto wspomaganie rozwoju dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu (ASD) w zakresie wybranych zdolności poznawczych, społecznych i komunikacyjnych z wykorzystaniem autorskiego Programu Zabaw Neurostymulacyjnych. Pracę tworzy część teoretyczna i empiryczna oraz podsumowanie wraz z implikacjami dla praktyki.

Część teoretyczną stanowią trzy rozdziały odnoszące się do tematyki zaburzeń ze spektrum autyzmu - ich charakterystyki i kryteriów diagnostycznych, przedstawiono także nasilenie objawów ASD według klasyfikacji DSM-5 z podziałem na trzy poziomy funkcjonowania dziecka. Opracowanie to jest szczególnie istotne dla badań własnych opisanych w niniejszej pracy, gdyż badane dzieci scharakteryzowano i dobierano do grup według ich poziomu funkcjonowania (trzy poziomy funkcjonowania). W kolejnych etapach rozdziału omówiono biologiczne czynniki etiologiczne zaburzeń ze spektrum autyzmu oraz patomechanizmy ich powstawania. Podjęto także próbę syntezy wiedzy i badań na temat neurobiologicznych korelatów ASD oraz hipotez dotyczących uszkodzeń struktur centralnego układu nerwowego oraz opisu ich konsekwencji dla funkcjonowania dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu. W tym miejscu przedstawiono także, z perspektywy neurobiologii, koncepcję neuronów lustrzanych, teorię umysłu, teorię centralnej koherencji oraz teorię selekcji grup neuronowych.

Rozdział drugi otwierają wyjaśnienia terminologiczne oraz charakterystyka zdolności poznawczych, społecznych i komunikacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym w oparciu o literaturę przedmiotu. W kolejnej części szczegółowo opisano wspomniane zdolności w odniesieniu do dzieci z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w wieku przedszkolnym.

W rozdziale trzecim zaprezentowano wyniki badań i rozważań teoretycznych z zakresu neuronauk i ich znaczenia w pedagogicznym wspomaganie rozwoju dziecka. Podjęto temat teoretycznych podstaw neuronauk oraz, w oparciu do literaturę przedmiotu i doświadczenia

zawodowe autorki, opracowano wyznaczniki optymalizacji warunków edukacji i terapii dziecka z ASD w myśl założeń neuropedagogiki.

Część empiryczna pracy poświęcona została prezentacji założeń metodologii badań własnych i analizie materiału zgromadzonego w toku badań. Badania zrealizowano metodą eksperymentu pedagogicznego z pomiarem początkowym (pretest) i końcowym (posttest) w grupach równoległych - eksperymentalnych (trzy grupy) i kontrolnych (trzy grupy). Eksperyment pedagogiczny poprzedziły badania pilotażowe, których znaczenie dla zasadniczych badań omówiono w osobnym podrozdziale.

W ramach rozdziału czwartego przedstawiono przyjętą procedurę badawczą oraz omówiono wiodące narzędzie podjętych badań eksperymentalnych - Program Zabaw Neurostymulacyjnych. Przedstawiono podstawy teoretyczne oraz strukturę programu. Scharakteryzowano także grupę badaną przybliżając sylwetki badanych dzieci oraz przebieg badań. Omówiono organizację badań, która wobec pandemii Covid-19 w 2020 roku i restrykcyjnych ograniczeń z nią związanych musiała zostać zrewidowana i przyjąć formułę odwróconej klasy (flipped learning), stanowiąc tym samym wirtualną sieć wsparcia i samokształcenia dla rodziców badanych dzieci. Zasadniczym celem badań było sprawdzenie użyteczności zastosowania Programu Zabaw Neurostymulacyjnych we wspomaganiu rozwoju dzieci z ASD w wieku przedszkolnych w zakresie wybranych zdolności poznawczych, społecznych i komunikacyjnych. Dokonano także analizy wyników badań prowadzonych wśród rodziców dzieci biorących udział w Programie.

W rozdziale piątym dokonano analizy i interpretacji wyników badań własnych. Przedstawiono wyniki pretestu i posttestu grup eksperymentalnych i kontrolnych oraz zbiorczej analizy wyników badanych grup. Kolejną część stanowi synteza i weryfikacja wyników badań w perspektywie postawionych hipotez.

Pracę zamyka rozdział szósty stanowiący zbiór rozwiązań praktycznych oraz implikacje dotyczące wspierania oddziaływań pedagogicznych poprzez wprowadzenie Programu Zabaw Neurostymulacyjnych w tok prowadzonej terapii wobec dziecka z zaburzeniami ze spektrum autyzmu w wieku przedszkolnym.